

УДК: 657.1

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Кузів В.Б.

Чортківський інститут підприємництва і бізнесу ТНЕУ

В статье раскрыто суть организации учета на предприятии, изложено основные положения концепции технологии организации бухгалтерского учета с учетом специфики лесохозяйственного производства. Предложено общую технологию организации бухгалтерского учета рассматривать как единый процесс организации бухгалтерского учета, который образуется совокупностью взаимосвязанных операций.

Ключевые слова: система учета, организация бухгалтерского учета, концепции технологии организации бухгалтерского учета, учетная информация, отраслевая специфика.

In the article the essence of organization of accounting at an enterprise is revealed, main issues of the conception of record-keeping organization technology taking into account the specificity of forestry production are stated. It is offered to examine general technology of record-keeping organization as an integrated process of record-keeping organization, which is created by a whole set of interconsistent operations.

Key words: accounting system, record-keeping organization, conception of record-keeping organization technology, accounting information, specificity of a particular branch.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання зумовили виникнення в практиці бухгалтерського обліку суттєвих проблем пов'язаних з організації обліку на лісогосподарських підприємствах. Вони полягають у відсутності наукових напрацювань, спрямованих на формування цілісного концептуального підходу щодо технології організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки суб'єктів господарювання в контексті потреби системи управління підприємством в забезпеченні якісною обліковою інформацією та економічності процесу її формування, а також у відсутності відповідних практичних розробок і методик, що деталізують і чітко окреслюють етапи й механізми організації впровадження бухгалтерського обліку в діяльність господарюючих суб'єктів та передбачають урахування їх специфічних ознак.

Без такого елемента, як облік, не можна уявити собі існування держави, підтримання пропорцій в економічній системі на мікро і макрорівні, вивчення ефективності використання ресурсів і протікання господарських процесів. Відповідно до вищенаведеного, запорукою успішного функціонування лісогосподарських підприємств в ринковому середовищі є формування ефективної системи управління, надійною основою якої є раціональна організація обліку на підприємстві. Добре налагоджена система обліку є однією з суттєвих передумов функціонування суб'єкта господарювання.

Особливо важливо вказати на те, що облік є не що інше, як частина загальної інформації системи, яка перетворює первинні дані, зафіксовані в документах, в продукт управління. Таким продуктом є оброблена інформація, яка має всі властивості товару. З цієї точки зору, облік є засобом виробництва товару особливого роду – інформації, яка має вартість, собівартість, ціну та інші категорії товарного виробництва [1, 151].

Очевидно, що першочергового вирішення у вітчизняній практиці потребує питання формування концептуальних засад та практичного механізму форми організації ведення бухгалтерського обліку вітчизняними суб'єктами господарювання виходячи з власної специфіки та вимог чинного національного законодавства.

Аналіз останніх публікацій. Технологію організації бухгалтерського обліку досліджували В.П. Завгородній [2], В.В. Сопко [2], Я.В. Соколов [5], М.С. Пушкар [1], О.Н. Кузьмінський [8], Бетге Йорг [4]. Проте ґрунтовний аналіз економічних літературних джерел дав змогу констатувати, що цілісного наукового дослідження з цієї проблеми не проведено ні вітчизняними, ні зарубіжними авторами. При цьому саме специфіка суб'єкта господарювання є визначальним параметром організації системи бухгалтерського обліку.

Метою дослідження є викладення основних положень концепції технології організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки лісогосподарського виробництва, в основу яких покладено дослідження й узагальнення наукових напрацювань та вимог чинної законодавчої бази України.

Основні результати дослідження. Для забезпечення потреб внутрішніх користувачів в Україні з 1999 р. передбачено на законодавчому рівні [2] можливість визначати юридичними особами форму організації ведення бухгалтерського обліку на власний розсуд. Певна річ, наявність таких можливостей є позитивним чинником формування облікової інформації, оскільки це дає змогу підприємствам виходити з існуючих фінансових можливостей та власної специфіки. Загалом організація (фр. *organization*, від лат. *organize* – надаю стрункого вигляду, влаштовую) – складова частина управління, що полягає в координації дій окремих елементів системи, досягнення взаємної відповідності функціонування її складових [3, 223].

При формулюванні концепції організації обліку на підприємстві, необхідно враховувати, що облік – це складний процес, пов’язаний із акумулюванням даних про факти господарської діяльності підприємства, їх оцінки та обробки з метою перетворення в інформацію для користувачів за певними законами, принципами, постулатами, правилами, алгоритмами і процедурами з використанням набору інструментів (рахунків подвійного запису, записів у реєстри) [1, 198]. Технологію організації бухгалтерського обліку необхідно розглядати як сукупність операцій, виконання яких забезпечує комплексну організацію бухгалтерського обліку виходячи із специфічних ознак компаній, відносно яких вона застосовується. При цьому необхідно пам’ятати, що система бухгалтерського обліку розглядається як основний постачальник облікової інформації.

Представник німецької школи вчений Й. Бетге визначає організацію структури бухгалтерії як захід, спрямований на забезпечення надійності бухгалтерського обліку та облікової інформації [4, 91]. Французькою бухгалтерською школою запропоновано у ХХ ст. при розробці технології організації бухгалтерського обліку виходити з таких положень: економія часу, економія праці, скорочення строків виконання бухгалтерської роботи [5, 190–191].

Р. Ентоні та Дж. Рис, визначають, що організація ефективної системи бухгалтерського обліку є специфічною роботою, яка потребує високого професіонального рівня [6, 108]. При цьому, на їхню думку, краща система бухгалтерського обліку має задовольняти такі організаційні критерії:

- низька вартість обробки облікової інформації;
- швидке отримання облікової інформації;
- гарантування вищого ступеня точності облікової інформації;
- мінімізація можливості крадіжок та фальсифікацій.

Тобто, технологія організації бухгалтерського обліку має забезпечувати якість облікової інформації та економічність процесу її формування.

Узагальнення вищеперерахованих критеріїв можна досягнути, використовуючи чітку технологію організації бухгалтерського обліку, яка має враховувати власну специфіку суб’єкта господарювання та в підґрунтя якої необхідно покласти такі три основні вимоги:

- 1) технологія організації бухгалтерського обліку має забезпечувати якість облікової інформації;
- 2) технологія організації бухгалтерського обліку повинна забезпечувати економічність процесу формування облікової інформації;
- 3) технологія організації бухгалтерського обліку має враховувати специфіку конкретного суб’єкта господарювання, щодо якого вона застосовуватиметься.

Загальну технологію організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки суб’єктів господарювання нами запропоновано розглядати як єдиний процес організації бухгалтерського обліку, що утворюється сукупністю взаємопов’язаних операцій (рис. 1).

Важливим чинником у процесі організації бухгалтерського обліку є врахування галузевих особливостей суб’єкта господарювання. Вітчизняна економіка за Класифікатором видів економічної діяльності, що впроваджений Держкомстатом України [7], включає такі види економічної діяльності: сільське господарство, мисливство, лісове господарство; промисловість; будівництво; торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльність готелів та ресторанів; діяльність транспорту та зв’язку; фінансову діяльність; операції з нерухомим майном, оренду; інжиніринг та надання послуг підприємцям; освіту; охорону здоров’я та надання соціальної допомоги; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту.

Наведена класифікація видів діяльності суб’єктів господарювання зумовлює формулювання різноманітних вимог щодо системи бухгалтерського обліку.

На нашу думку, галузева специфіка організації бухгалтерського обліку не повинна прямо залежати від виду економічної діяльності чи галузі, в якій працює суб’єкт господарювання. Для правильного розуміння та обґрунтування цієї позиції важливим є виділення чинників, що визначають галузеву специфіку підприємства. Обрання галузевої специфіки в сучасному економічному просторі визначається стратегією розвитку підприємства з урахуванням впливу зовнішніх чинників економічного, соціального, політичного характеру тощо.

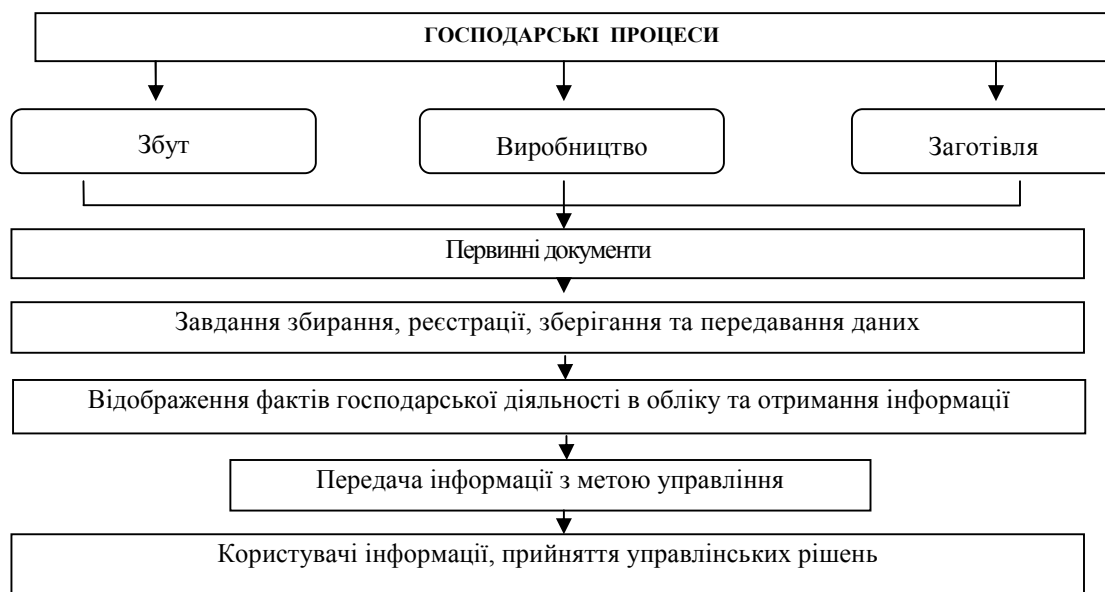

Рис. 1. Схема організації обліку на підприємстві

На основі вищевикладеного можна виділити п'ять ознак, що характеризують галузеву специфіку господарюючого суб'єкта та визначають специфіку організації бухгалтерського обліку на підприємстві:

- 1) сезонність діяльності;
- 2) публічність;
- 3) значні обсяги обігу;
- 4) складність виробничого процесу;
- 5) конфіденційність.

Підприємства лісової галузі відносяться до таких господарюючих суб'єктів, діяльність яких характеризується сезонністю. Саме сезонність діяльності обумовлює змінність обсягів діяльності, а отже, обсягів облікової інформації залежно від сезону або загалом відсутність певного виду діяльності протягом визначеного періоду та відповідно відсутність або значну уповільненість руху облікової інформації у цей період. Тобто, система бухгалтерського обліку має бути адаптованою до організаційної структури суб'єкта господарювання. Зі слів А. Кузьмінського, особливості організаційно-виробничої структури об'єднань впливають на склад облікової інформації, порядок її формування [8, 78].

Беручи до уваги організаційні критерії обліку, узагальнений огляд наукової літератури [1–8], а також специфіку підприємств лісової галузі, нами запропоновано схему концепції організації обліку на лісогосподарському підприємстві (рис. 2).

Рис. 2 дає можливість побачити, що на ефективність організації бухгалтерського обліку, зокрема на підприємствах лісової галузі, впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники, що забезпечують досягнення цілей системи обліку на підприємстві. Так, зовнішні чинники – це законодавчі акти, накази, інструктивні та методичні матеріали, які розробляються на державному рівні. В свою чергу, внутрішні чинники – це накази, постанови, розпорядження, які розроблені всередині підприємства і затверджуються його керівником.

Зважаючи на регулювання обліку з боку держави та всередині підприємства, управлінський персонал розробляє таку технологію обробки даних, яка б забезпечувала раціональну організацію обліку лісогосподарських підприємств.

Підсумовуючи викладене вище, можна дійти однозначного висновку про те, що під час проектування нової чи вдосконалення діючої технології організації бухгалтерського обліку потрібно максимально враховувати технічні, технологічні та організаційні особливості конкретних суб'єктів господарювання. Це доцільно робити ще на початковій стадії, в межах якої здійснюють опис необхідних для потреб управління інформаційних потоків, а також аналіз існуючих організаційної та функціональної структур кожного господарюючого суб'єкта зокрема.

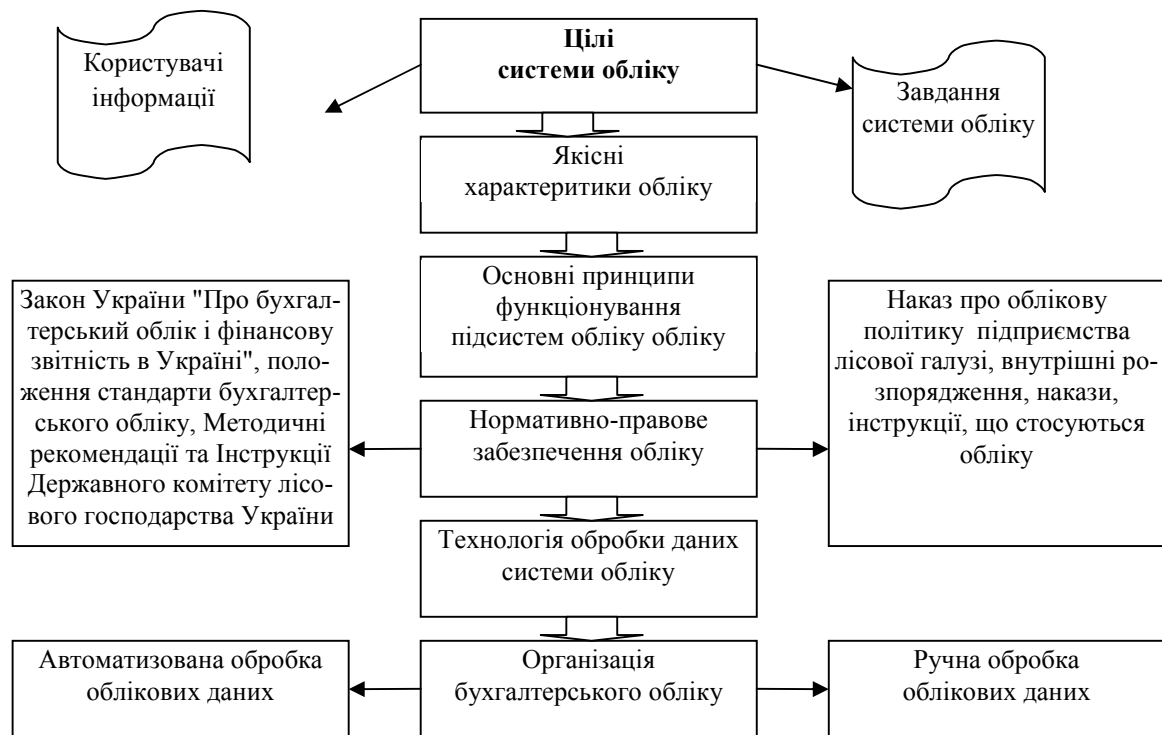

Рис. 2. Концепція організації обліку на лісогосподарському підприємстві

Висновки. Отже, організація бухгалтерського обліку – це створення такої системи інформації, яка забезпечувала б реальне керівництво та примноження доходу господарства. Тому при організації бухгалтерського обліку конкретного суб'єкта господарювання доцільно розглядати його галузеву специфіку не в межах окремих видів економічної діяльності, яку він здійснює, а з огляду на специфічні ознаки, що характеризують галузеву специфіку підприємства, зокрема лісогосподарського. Використання зазначеної концепції в процесі організації бухгалтерського обліку є доцільним та дедалі все більш актуальним для практичного застосування в умовах розвитку національних підприємств.

Напрями подальших досліджень полягають у дослідженні технології обліку операційної діяльності підприємств лісової галузі та розробці шляхів її вдосконалення з урахуванням галузевої специфіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пушкар М.С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія: [Монографія] / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 359 с.
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // zakon1.rada.gov.ua.
3. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: [Підручник] / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К., 2004. – 412 с.
4. Бетге Йорг. Балансоведение / Йорг Бетге: Пер. с нем.; науч. ред. В.Д. Новодворский. – М., 2000. – 454 с.
5. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней / Я.В. Соколов. – М., 1996. – 638 с.
6. Anthony Robert N., Reese James S. Accounting text and cases. – IRWIN, Homewood. – 1983. – 974 p.
7. <http://www.stat.gov.ua>.
8. Кузьминский А.Н. Учетная и аналитическая информация в объединении / А.Н. Кузьминский. – К., 1979. – 96 с.